

Good practice kapitaalbeleid verzekeraars

1. Inleiding

Het kapitaalbeleid bekleedt een centrale plek in het risicomanagement van een verzekeraar en dient bij te dragen aan het voorkomen van frequente onderschrijding van de wettelijke solvabiliteitsnorm(en). In het kapitaalbeleid stelt een verzekeraar haar interne solvabiliteitsnorm(en) vast. Daarnaast geeft het kapitaalbeleid richting aan de samenstelling van het eigen vermogen en vreemd vermogen. Deze good practice geeft verzekeraars praktische handreikingen en voorbeelden voor het opstellen van een adequaat kapitaalbeleid.

In hoofdstuk 2 van deze good practice licht DNB allereerst het wettelijk kader toe en de plek van het kapitaalbeleid binnen de bredere risicomanagement context, waaronder de Own Risk and Solvency Assessment (ORSA) en het Voorbereidend Crisisplan (VCP). In hoofdstuk 3 worden praktische handreikingen en voorbeelden gegeven hoe een verzekeraar invulling kan geven aan het kapitaalbeleid. Deze voorbeelden gelden voor iedere verzekeraar. Hoofdstuk 4 t/m 6 zijn gericht op specifieke deelsectoren: hoofdstuk 4 op verzekeraars met langlopende verplichtingen, hoofdstuk 5 op zorgverzekeraars en hoofdstuk 6 op verzekeringsgroepen.

2. Juridisch kader

2.1 Wet- en regelgeving

Op grond van artikel 41 Solvency II Richtlijn en artikel 26.2 Besluit prudentiële regels Wft dienen verzekeraars te beschikken over een doeltreffend governance systeem dat voor een gezonde en prudente bedrijfsvoering zorgt (artikel 44 Solvency II Richtlijn en artikel 26.2 Besluit prudentiële regels Wft).¹ Ook dienen verzekeraars te beschikken over een doeltreffend risicomanagementsysteem dat de risico's bestrijkt waarmee rekening moet worden gehouden bij de berekening van het solvabiliteitskapitaalvereiste. In de EIOPA Richtsnoeren 36 en 37 voor het governancestelsel staat dat verzekeraars een kapitaalbeleid en een kapitaalplan voor de middellange termijn moeten opstellen en aan welke voorwaarden dit moet voldoen.²

2.2 Verhouding VCP en ORSA

Het kapitaalbeleid staat in relatie met het VCP en de ORSA.

VCP

Verzekeraars zijn naast het opstellen van een kapitaalbeleid en kapitaalplan ook gehouden om een VCP op te stellen.³ Het VCP zorgt ervoor dat een verzekeraar in financieel gezonde tijden nadenkt over de te nemen maatregelen voor de situatie waarin zijn financiële positie ernstig verslechtert. Het VCP bevat maatregelen die tot doel hebben de verzekeraar handvatten te geven bij te nemen acties in tijden van crisis. Het doel van het plan is om oplossingen te onderzoeken en beschikbaar te hebben voor mogelijke crises en gaat in op de financiële, operationele en juridische haalbaarheid van deze oplossingen. In het VCP wordt een beschrijving gegeven van

¹ Voor verzekeringsgroepen is artikel 246 Solvency II Richtlijn van belang, waarin (kort samengevat) staat dat de governance vereisten voor een verzekeraar mutatis mutandis van toepassing zijn op een verzekeringsgroep.

² Zie hier voor deze EIOPA Richtsnoeren. DNB betreft deze richtsnoeren in haar toezicht.

³ Zie artikel 3:17, tweede lid, sub c, onder 4 Wft en artikel 3:288i, derde lid, Wft, alsmede artikelen 26.5 t/m 26.9 Besluit prudentiële regels Wft.

herstelmaatregelen, de mate van inzetbaarheid en indicatie van het financiële en operationele effect van de herstelmaatregelen, de uitwerking van crisisscenario's die passen bij het risicoprofiel en triggers voor activering van het voorbereidend crisisplan zoals het doorbreken van de SCR en of MCR.

De inzichten uit het VCP worden gebruikt voor het bepalen van mogelijke interne solvabiliteitsnormen in het kapitaalbeleid. Het VCP geeft een analyse van de effectiviteit en haalbaarheid van herstelmaatregelen in een crisissituatie. Op basis van deze analyse kan een verzekeraar tot de conclusie komen dat bepaalde maatregelen meer effect hebben of haalbaar zijn op het moment van doorbreking van de SCR/MCR of een significante daling van de liquiditeitspositie.

In het VCP wordt met name aandacht besteed aan de analyse van de operationele en juridische haalbaarheid en financiële impact van herstelmaatregelen in tijden van crisis. Daarnaast waarborgt een verzekeraar in het VCP dat de maatregelen zonder wezenlijke belemmeringen kunnen worden uitgevoerd.

ORSA

Op basis van inzichten uit het VCP kan een impuls worden gegeven aan de kwaliteit van scenario's die in de ORSA worden opgenomen. De ORSA bevat een toekomstgerichte beoordeling van de eigen risico's om inzicht te verschaffen in de hoogte van het benodigde kapitaal van de verzekeraar. Bij dit kapitaalniveau komt de continuïteit van de verzekeraar of verzekeringsgroep niet in gevaar, gelet op het risicoprofiel, de risicotoleranties en de bedrijfsstrategie van de verzekeraar. Uitgangspunt hierbij is dat alle materiële risico's via een scenarioanalyse worden gekwantificeerd. Een verzekeraar voegt het kapitaalbeleid als bijlage bij de ORSA toe, tenzij dit al volledig daarin is geïntegreerd.

2.3 Proportionaliteit

Kleine en middelgrote verzekeraars mogen bij het opstellen van het kapitaalbeleid het proportionaliteitsbeginsel toepassen. Dit houdt in dat afhankelijk van de aard, omvang en complexiteit van de risico's versoepelingen en vereenvoudigingen in de opzet en documentatie van het kapitaalbeleid kunnen worden toegestaan. Dit geldt in het bijzonder voor verzekeraars met beperkte risico-omvang.

3. Invulling kapitaalbeleid

3.1. Beleid ter voorkoming van overschrijding wettelijke solvabiliteitseisen

In het kapitaalbeleid stelt een verzekeraar eigen veiligheidsmarges vast boven de wettelijke solvabiliteitseisen. Die verkleint de kans op frequente overschrijdingen van de wettelijke solvabiliteitseis. Vanwege verschillen in de risico's, complexiteit en omvang kunnen de veiligheidsmarges tussen verzekeraars verschillend zijn. De veiligheidsmarge is gebaseerd op door de verzekeraar vastgestelde, objectieve en gekwantificeerde maatstaven.

Good practice

Een verzekeraar definieert één of enkele 'interne streefnormen'. Deze verzekeraar kan deze veiligheidsmarge goed aan alle relevante stakeholders uitleggen doordat zij deze marge heeft gebaseerd op objectieve en gekwantificeerde maatstaven. Bij het vaststellen van de eigen veiligheidsmarge heeft de verzekeraar meerdere invalshoeken betrokken, waaronder:

- haar risicobereidheid op de middellange termijn, waarbij de verzekeraar haar businessplanen de marktomstandigheden in acht neemt;
- de volatiliteit van de solvabiliteitsratio, zowel onder normale omstandigheden als in stresssituaties;
- eventueel aanwezige materiële risico's die niet adequaat tot uiting komen in de solvabiliteitseis (bijvoorbeeld de ultimate forward rate en de passendheid van de standaardformule);
- de verwachtingen van aandeelhouders en polishouders, rating agencies en overige stakeholders (bijvoorbeeld t.a.v. het uit te keren dividend).

Ook houdt deze verzekeraar rekening met het palet aan maatregelen dat is vastgesteld in het VCP, om indien nodig, tijdig te herstellen en/of bij te sturen.

3.2. *Beleid samenstelling eigen/vreemd vermogen*

In het kapitaalbeleid geeft de verzekeraar vorm aan de samenstelling van het eigen vermogen en vreemd vermogen.

Eigen vermogen

Een verzekeraar omschrijft het beleid ten aanzien van de samenstelling van het eigen vermogen, zowel voor de huidige situatie als voor mogelijk nieuw aan te trekken vermogen. Verzekeraars houden daarbij rekening met hun businessplan en de daarbij behorende ontwikkeling van de solvabiliteitsbehoefte en voorschriften bijvoorbeeld ten aanzien van tiering.

Vreemd vermogen

Een verzekeraar stelt in het kapitaalbeleid vast welke mate van leverage zij wenst te gebruiken (indien van toepassing), alsmede met welk doel en welke duur. Daarnaast stelt de verzekeraar vast welk limiet zij voor de leverage ratio hanteert. Indien een verzekeraar nog steeds 'gegrandfatherde' leningen gebruikt, licht zij toe hoe zij deze leningen afbouwt of vervangt door schuld die volledig aan Solvency II voldoet.⁴

Verzekeraars die geen leverage hebben en ook niet van plan zijn hier in de toekomst gebruik van te maken kunnen volstaan met de opmerking dat zij geen leverage hebben en dit ook niet overwegen of noodzakelijk achten in de toekomst.

Good practice

Een verzekeraar heeft in het beleid de volgende informatie opgenomen:

- De instrumenten die de verzekeraar gebruikt om leverage te creëren en in hoeverre die instrumenten meetellen bij het in aanmerking komend eigen vermogen ter dekking van het kapitaalvereiste. Zo omschrijft de verzekeraar bijvoorbeeld de intragroep leningen en/of faciliteiten die zij gebruikt ter creatie van leverage, alsmede de beperkingen en voorwaarden die daaraan worden gesteld.
- De wijze waarop de leverage wordt bepaald en de daarbij behorende bandbreedte van de leverage ratio;

⁴ Overgangsregeling SII: artikel 308ter lid 9 onder b SII-Richtlijn (10 jaar vanaf 01/01/2016).

- De limieten die worden gesteld aan de leverage ratio. De verzekeraar neemt daarbij de risicobereidheid van de verzekeraar, de gewenste externe rating alsmede andere relevante factoren in beschouwing.

Kapitaalonttrekkingen

In het kapitaalbeleid stelt de verzekeraar vast in welke gevallen kapitaalonttrekkingen (zoals dividenduitkeringen, aflossing van kapitaalinstrumenten, premierestituties en winstdelingen) prudent zijn. Het dividendbeleid houdt rekening met richtsnoeren 36 en 37 van EIOPA's Richtsnoeren voor het governancestelsel.

De verzekeraar beschrijft de vorm, omvang, timing en frequentie van mogelijke kapitaalonttrekkingen in het kapitaalbeleid. Daarnaast stelt de verzekeraar de methode vast om de omvang van de onttrekking te bepalen, bijvoorbeeld als percentage van het resultaat. Als er (wettelijke) beperkingen gelden aan de onttrekkingen zijn die beschreven (bijvoorbeeld vanwege afspraken met toezichthouders of voorschriften aan een verklaring van geen bezwaar).

Good practice

Een verzekeraar stelt in het kapitaalbeleid vast welke indicatoren en solvabiliteitsniveaus zij gebruikt om te beoordelen of een kapitaalonttrekking prudent is. Zij betreft daarbij de solvabiliteitsratio na onttrekking en analyseert hoe deze ratio zich verhoudt tot de door verzekeraar gehanteerde interne streefnormen en de niveaus waarop kapitaalversterkende maatregelen nodig zijn. Ook houdt de verzekeraar rekening met de door haar gewekte korte- en langetermijnverwachtingen van de mogelijke begunstigden die de kapitaalonttrekkingen ontvangen (aandeelhouders, leden, etc.) De dividendplanning houdt rekening met de algehele (middellange termijn) strategie van de verzekeraar. Verder houdt de dividendplanning rekening met relevante actualiteiten (bijvoorbeeld inflatie en Solvency II-review).

3.3. Governance

Een verzekeraar beschrijft in het kapitaalbeleid de governance rondom het kapitaalbeleid en gaat hierbij in op het besluitvormingsproces dat gevolgd wordt bij kapitaalonttrekkingen.

Good practice

Het hoogste beleidsbepalende orgaan van een verzekeraar keurt het kapitaalbeleid goed. Het hoogste toezichthoudende orgaan van de verzekeraar stemt in met het kapitaalbeleid. Ook heeft de verzekeraar bij de vaststelling van het kapitaalbeleid instemming gekregen van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

3.4. Evaluatie kapitaalbeleid

Het kapitaalbeleid vormt een onderdeel van het governancestelsel van de verzekeraar. Verzekeraars evalueren het governancestelsel, en dus ook het kapitaalbeleid, periodiek en passen dit aan waar nodig.

Good practice

Een verzekeraar heroverweegt of herijkt het kapitaalbeleid minimaal eens per jaar, of eerder indien daartoe aanleiding is, bijvoorbeeld indien sprake is van een acquisitie, verandering van strategie of risicobeleid.

4. Verzekeraars met langlopende verplichtingen

Een verzekeraar met langlopende verplichtingen (looptijd langer dan 20 jaar) houdt in haar kapitaalbeleid expliciet rekening met de effecten van de economische grondslagen, waaronder in ieder geval de impact op de solvabiliteitspositie van de extrapolatie van de rentetermijnstructuur, eventuele LTG-maatregelen en de uitloop hiervan. Specifiek houdt een verzekeraar hier rekening mee bij de onderbouwing van de interne veiligheidsmarge en het dividendbeleid.

Good practice

Een verzekeraar maakt in het kapitaalbeleid inzichtelijk wat de gevoeligheid van de solvabiliteitsratio is voor de extrapolatie van de rentetermijnstructuur en LTG-maatregelen. In het hoofdstuk kapitaalbeheer van de Regulatory Supervisory Report (RSR) is een uitwerking opgenomen van de uitloop van het verschil tussen de solvabiliteitspositie conform economische grondslagen, de extrapolatie van de rentetermijnstructuur en eventuele LTG-maatregelen, en de solvabiliteitspositie conform Solvency II regelgeving.

5. Zorgverzekeraars

Zorgverzekeraars integreren het premiebeleid in het kapitaalbeleid. Op deze manier wordt duidelijk op welke wijze het aanwezige kapitaal in de toekomst ingezet kan worden in de premiestelling. Omdat de vaststelling van kapitaalbuffers bij zorgverzekeraars in voorkomende gevallen van materiële invloed is op de hoogte van de premies, heeft de keuze voor een bepaalde interne streefnorm verdere reikwijdte dan alleen die van een risico-afweging binnen de zorgverzekeraar. Een verzekeraar kan - gelet op het verplichte karakter van de basisverzekering - daarom de hoogte van de veiligheidsmarge goed uitleggen.

Good practice

Een zorgverzekeraar beschrijft in haar kapitaalbeleid niet alleen de minimale omvang van de gekozen veiligheidsmarge, maar ook wat zij maximaal aanvaardbaar vindt. Vanuit haar maatschappelijke rol beargumenteert de zorgverzekeraar de maximale omvang van de veiligheidsmarge en inzet van kapitaal bij de premiestelling.

6. Verzekeringsgroepen

Het kapitaalbeleid van verschillende verzekeraars binnen een groep en het beleid van de groep zelf zijn onderling consistent. De verzekeraarsgroep onderbouwt de veiligheidsmarge op groepsniveau en besteedt daarbij aandacht aan de onderlinge

samenhang met de veiligheidsmarges van de deelnemende verzekeraars. De groep houdt voldoende veiligheidsmarge aan bij alle deelnemende verzekeraars.

Good practice

Een verzekeringsgroep houdt bij de bepaling van het kapitaalniveau, de veiligheidsmarge en de afweging van waar binnen de groep het kapitaal wordt aangehouden, rekening met de specifieke risicoprofielen van de individuele verzekeraars en de mate van overdraagbaarheid van het kapitaal binnen de groep. Ook het diversificatievoordeel dat optreedt bij de berekening van de solvabiliteitsratio's is op een passende wijze meegenomen in de vaststelling van de veiligheidsmarges.

Daarnaast gaat de keuze voor een bepaalde veiligheidsmarge op het niveau van de verzekeraar gepaard met een daarbij passende aanvullende veiligheidsmarge op het niveau van de groep.